БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Бердянський державний педагогічний університет
Інститут літератури НАН України ім. Т.Г.Шевченка
Інститут україністики Варшавського університету (Польща)
School of English, Трініті-коледж, Дублін (Ірландія)
Ніредьгазький університет (Угорщина)
Грузино-український інститут мови та культури Грузинського міжнародного університету GIU (Грузія)

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
БДПУ

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

МАТЕРІАЛИ

«САД (НЕ)ЗАБУТИХ ІСТОРІЙ: ТЕКСТ ЯК ПРОСТІР ПАМ'ЯТІ»

24-25 ВЕРЕСНЯ 2026 РОКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства

САД (НЕ)ЗАБУТИХ ІСТОРІЙ: ТЕКСТ ЯК ПРОСТІР ПАМ'ЯТІ

Матеріали Міжнародної наукової конференції (24–25 вересня 2026 р.)

Бердянськ–Запоріжжя, 2026 рік

УДК 82.09:82.091:37.016(082)

Редакційна колегія

Харлан О.Д., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства;
Табакова Г.І., кандидат філологічних наук, доцент;
Свіца Т.В., кандидат філологічних наук

Друкується за рішенням вченої ради
соціально-гуманітарного факультету
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 4 від 28.10.2026)

Сад (не)забутих історій: текст як простір пам'яті: матеріали Міжнародної наукової конференції (24–25 вересня 2026 р.) / ред. кол. О.Д. Харлан, Г.І. Табакова, Т.В. Свіца. Бердянськ–Запоріжжя: БДПУ, 2026. 305 с.

У збірнику вміщено матеріали доповідей і повідомлень міжнародної наукової конференції, що відбулася на базі соціально-гуманітарного факультету Бердянського державного педагогічного університету. Конференцію було присвячено міждисциплінарному осмисленню художнього, документального та культурного тексту як простору індивідуальної й колективної пам'яті, у якому відбувається збереження, реконструкція та переосмислення (не)забутих історій – особистісних, національних і глобальних – у контексті історичних травм, соціальних зламів і культурних трансформацій. та практиці викладання літератури у контексті інтерпретації проблеми пам'яті.

Матеріали збірки можуть бути використані вчителями та студентами-філологами, викладачами, аспірантами, а також усіма, хто цікавиться сучасними проблемами дослідження літератури.

УДК 82.09:82.091:37.016(082)

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несуть автори

© Бердянський державний педагогічний університет, 2026
© Автори статей, 2026

ЗМІСТ

Александренко В.В.	Генезис жанрово-стильової модифікації прози Дмитра Марковича	8
Бабійчук Т.В.	Уроки пам'яті (за романом «Заячий костел» Василя Шкляра»)	12
Балла Е.Ю.	Пам'ять як об'єкт і суб'єкт наратії в романі Сергія Степи «Дерево Дірака»	16
Бикова Т.В.	«Щоденник» Володимира Вакуленка як текст трансляції екстремального досвіду	20
Біла А.О.	Алегоричний вимір повісті-притчі Річарда Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон»	24
Бітківська Г.В.	Геопоетика пам'яті в ілюстрованому репортажі Еманюеля Лепажа «Одна весна в Чорнобилі» . .	27
Бойко Ю.С.	Література як простір пам'яті: проєктні методи вивчення української прози у вищій школі . . .	31
Бурка А. М.	Геопоетичні коди художнього простору полікультурного Буджацького тексту	35
Варецька С.О.	Уявний фотоархів у романі Софії Андрухович «Амадока»: фотоекфразис як спосіб наративізації минулого	39
Варлигіна М.Ю.	Гетерохронія війни: реорганізація історичного часу у збірці есеїв «Дикий Захід Східної Європи» Павла Казаріна	42
Васильєва К.М.	Художня репрезентація історії кохання під час війни у романі Ірени Карпи «Він повертається в неділю»	45
Вєльчєва К.О.	Репрезентація втрати в англійських середньовічних поемах «Книга про герцогиню» Дж. Чосера і «Перлина»	49
Вишницька Ю.В.	Антропологізація genius loci та sensus loci в романі Альберта Бертрана «Пам'ять – це ти» . .	52
Врубель О.О.	Self-management у професійній діяльності сучасного вчителя в онлайн-середовищі	56
Гаврилюк Н. І.	Притулок пам'яті у поезії Бориса Гуменюка . . .	58
Газевич Ю.М. Варецька С.О.	Стратегії репрезентації воєнної пам'яті у творах Артема Чеха «Точка нуль» і «Гра в перевдягання»	61
Гальчук О.В.	Інтертекстуальні коди мотиву пам'яті в «Маргіналіях» Павла Вишебаби	64
Головко Л. Г. Кремінська І. М. Горбач Н.В.	Наративна структура роману «Дикий мед» Леоніда Первомайського . . . . . «Мозаїка квадрів в'язничних» М. Бажанського	68

	і «Хочу жити!» О. Данського: дві стратегії художньої документалізації неволі	72
Гребенюк Т. В.	Родинна пам’ять у прозі Оксани Забужко	77
Гурдуз А.І.	Біблійний фактор у нехристиянському фентезі першої чверті XXI століття	80
Даниленко Л. В.	Під пилом соцреалізму – знаки минулого і сьогодення (образ Запоріжжя в другій світовій війні за дилогією Якова Баша «Надія», «На крутій дорозі»)	84
Дробна Н.О.	Поетика літературних колискових (на матеріалі творчості Т. Шевченка і П. Куліша) . .	88
Дуброва О.В.	The garden of (un)forgotten languages: the English language as a space of collective memory in the 21st century	92
Жукова А.Р.	Література як засіб формування державницької ідентичності майбутніх офіцерів ЗСУ в контексті національних та європейських цінностей	95
Жукова А.Р.	Художні та документальні тексти про російсько-українську війну як засіб патріотичного виховання майбутніх офіцерів .	99
Зарва В. А.	Географія втрати: репрезентація зруйнованих міст у сучасній українській прозі	103
Іванишин М.В.	Франковий інтертекст у художньому світі Галини Пагутяк	108
Івончак Н. Д.	«Я стала тепер поважною»: щоденник Ольги Кобилянської як простір актуалізації автобіографічної пам’яті	111
Качак Т. Б.	Травми війни у сучасній українській літературі для дітей та підлітків	115
Кізілова Д. О. Сопіна О. А.	Електронні колекції: цифрова доступність збережених матеріалів	119
Кобилко Н.А.	Гріх і спокута в трилері Ілларіона Павлюка «Я бачу, вас цікавить пітьма»	122
Копилець Є.В.	«Спрагле провалля між Сходом і Заходом»: російські простори у творчому доробку Джозефа Конрада	126
Кочерга С. О.	Сад розгалужених спогадів у «Кримському літописі» В’ячеслава Гука	130
Курило С. М.	Наративні стратегії відтворення міжпоколіннєвої травми в романах Луїзи Ердріч «The night watchman» та Оксани Забужко «Музей покинутих секретів»	133

Кучинська А. О. Психологічна реабілітація та іронічна саморефлексія травми у книзі Ірени Карпи «Тільки нікому про це не кажи» 138
Кушнір І.Б. Архітектура спогадів: коли рай без минулого втрачає сенс (за романами Ш. Ф. Рамю) 142
Лавринович Л. Б. *Translatio memoriae*: інтертекст у поетичній збірці Юрія Кучерявого «Пам'ять і місце» (2008) 146
Лущій М. В. Проблема історичної пам'яті у творах письменників Нью-Йоркської групи 150
Лущій С. І. Рецепція другої світової війни у прозі І. Костецького 154
Макогончук В.О. Поетика простору дому в романі Віктора Шепелєва «Українець Джонатан і двадцять сім мерців» 158
Микитин І. Я. Гуцульщина як простір пам'яті у творчості Каєтана Абгаровича та Юрія Федьковича 162
Мочернюк Н.Д. Додати гучності голосам свідків російської агресії: репортажистика Світлани Ославської . . 166
Неїзжала А.С. Проєкт «Реформи» людини в трагікомедії Миколи Куліша «Народний Малахій» 169
Нечаєв А.О. Функціонування безсполучникових складних речень у медіатекстах 173
Осьмак Н.Д. Архетип дороги (квесту) у просторовій структурі роману «Рутенія. Повернення відьми» Віталія Климчука 177
Плакида Д.В. Епіграфи як засіб інтертекстуальності в романі
Алексадрова Г.О. Корнелії Функе «Чорнильне серце» 181
Попп К. І. Геопоетика пам'яті в кримському романі Анастасії Левкової «За Перекопом є земля» 184
Похилюк О. М. Особливості маскулінного гендерлекту поетичної збірки Віктора Крупки «Вісь» 188
Пугач Є. С. Мова цифрового покоління: сленг і запозичена
Пирогова К. М. лексика як виклик для сучасної української мовної ідентичності 192
Пугач С. Б. Між мовчанням і свідченням: біблійний дискурс слова та проблема збереження пам'яті у романі Р. Іваничука «Орда» 196
Радько Г. І. Пам'ять як головний духовний стрижень у романі Феодосія Рогового «Свято останнього млива» 200
Райбедюк Г. Б. Темпоральний код екстремального досвіду війни у збірці «Вітер з Марса» Ліни Костенко . . 205

Русановська М. Т.	Проблема пам’яті й забуття в сімейній сазі «Чобіток Зельмана» Олени Стяжкіної	209
Севастьянов В.Р.	Травматичний досвід війни крізь призму новели В. Стефаника «Діточа пригода»	213
Сердюченко Ю. С.	«Схід українського сонця» Катерини Зарембо як свідчення альтернативної траєкторії розвитку Донеччини та Луганщини	217
Скуратко Т.М. Сеньовська Н.Л.	Сучасна література війни Тернопільщини як місце пам’яті	221
Стадніченко О.О.	Поезія запорізького краю як простір фіксації подій російсько-української війни (на прикладі творчості В. Забави, Л. Геньби та В. Вісленко)	226
Стасик М.В.	Філософсько-екзистенційне осмислення людської долі в історичному романі Марії Ткачівської «Княгиня Острозька»	229
Стефанова Н.-А. В.	Текст телевізійних новин між документом і пам’яттю: проблема збереження аудіовізуального свідчення війни	233
Сухомлинов О.М.	Чеслав Мілош у “Нашій Європі” Оксани Забужко: наративні стратегії та моделі інтерпретації постаті	236
Тверітінова Т.І.	Нерозказана історія Брунгільди в «Пісні про Нібелунгів»: антропологічний аспект	238
Тхорук Р.Л.	Родинна пам’ять та ідеологічні авторські стратегії у нарисі «Живцем поховані» І. Нечуя-Левицького	241
Урись Т.Ю.	Осмислення воєнного досвіду втрати у поезії Вікторії Амеліної	245
Федоренко О. Б.	Достиглі плоди «Поетичного Саду Павлоградського»: творчість літературного клубу імені Дмитра Федоренка	248
Фертіль Ю.В.	Наративні стратегії сучасної жіночої прози (на матеріалі романів Елізабет Ґілберт)	252
Філоненко Н. М.	Поетика онлайнового щоденника Олени Степової	255
Харлан О.Д.	Постпам’ять як спосіб реконструкції родинного минулого в сучасній українській прозі	259
Цимбал Я. В.	Документ, фікція і фіктивний документ у воєнній прозі Петра Лісового	263
Шелюх О.М.	Сучасний репортаж як простір пам'яті через фіксацію травми	267

Школа В.М.	Образи мешканців меджибожа початку ХХ століття як відгомін історичної пам’яті (за романом Юрія Даценка «І стало світло…»)	270
Школа І.В.	Культурна пам’ять між забуттям і відновленням: у романах «Повернення Дон Кіхота» Г.-К. Честертона та «Амадока» Софії Андрухович	274
Шовкопляс Г.Є.	Між пам'яттю книги і пам'яттю досвіду: культурна пам'ять у романі Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель»	277
Шолк О.М.	Репрезентація досвіду «іншого»: іноукраїнці та нацменшини у воєнній мемуаристиці 1917–1921 років	280
Шульга О.О.	Формотворчі чинники національної ідентичності в романі «Чорний ворон» В. Шкляра	282
Юган Н.Л.	Національна та особистісна ідентичність українки: міжпоколіннєва пам’ять та мовний вимір в есеях збірки «Баби – онучки»	286
Юлдашева Л. П.	Поетика травматичного досвіду в українському жіночому письмі періоду повномасштабної війни	290
Юрса Л.В.	Вербалізація травми: психолінгвістичні особливості репрезентації воєнного досвіду . . .	294
Юферева О.В.	«Простір піклування» у документальних свідченнях воєнного досвіду	298
Янковська Ж.О.	Простір пам’яті «Затоплених сіл» крізь призму роману Іванни Стеф’юк «Бульбона»	301

Похилюк О. М.
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української філології
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ОСОБЛИВОСТІ МАСКУЛІННОГО ГЕНДЕРЛЕКТУ ПОЕТИЧНОЇ ЗБІРКИ ВІКТОРА КРУПКИ «ВІСЬ»

Синтаксична матриця Віктора Крупки у збірці «Вісь» постає як втілення маскулінної енергії впорядкування. Концепт «осі» як символу стабілізації всесвіту вимагає відповідної мовної структури – лаконічної, вертикально орієнтованої, дієвої. Для його поетики характерним є активне вживання номінативних речень, які виконують функцію фіксації координат буття: «*вікно удосвіта*» [Крупка, 2024, 16], «*чиїсь розмови побіля тиші*» [1, 16], «*порожнє небо*» [1, 49]. Такі конструкції створюють скелет тексту, на якому тримається емоційна напруга.

Доцільність такого гендерно орієнтованого прочитання поетичного синтаксису підтверджує спостереження А. Паніматченко, яка розглядає гендерну ідентичність як явище, сформоване під впливом культурних уявлень про нормативні моделі чоловічої та жіночої поведінки. Дослідниця акцентує на тому, що ці установки формуються в певному культурному та історичному контексті, а дотримання гендерної ролі значною мірою пов'язане із соціальними стереотипами [2]. У цьому аспекті синтаксична організація поетичного тексту може бути розглянута як один із засобів репрезентації культурно зумовленої моделі авторського світосприйняття.

Маскулінна специфіка синтаксису автора посилюється через використання номінативних ланцюжків, що виконують роль смислових опор. Наприклад: «*етика починань. ранку погожі згуки*» [1, 14] – називні речення, описуючи стан, постулюють принципи існування ліричного суб'єкта, де «етика» стає фундаментом для сприйняття світу.

Важливим для нашої інтерпретації є й висновок Л. Хрущ про своєрідність індивідуального начала в поетичному мовленні. Аналізуючи творчість Елізабет Бішоп, дослідниця підкреслює «індивідуалізм, прагнення бути усамітненим, радше ніж, частиною групи» [3, 308]. Хоча цей висновок стосується іншого авторського матеріалу, його можна продуктивно екстраполювати на дослідження В. Крупки: лаконічні номінативні конструкції та синтаксична

автономізація окремих компонентів у його поезії також сприяють увиразненню самодостатності ліричного суб'єкта. Слово в такій структурі не розчиняється в розгорнутому описі, а набуває відносної автономності й функціонує як окрема смислова опора.

Важливим для такого трактування є положення А. Паніматченко про взаємозв'язок між поетичною формою та ідеями, які реалізуються у творі. Посилаючись на дослідження Дж. Батлер, авторка зазначає, що «структура і форма поезії впливають на вираження її глибоких ідей та феміністичних поглядів» [2, 25]. Отже, форма поетичного висловлення не є нейтральною щодо змісту: спосіб організації синтаксичних компонентів бере участь у формуванні авторської концепції світу. Для поезії В. Крупки це дає підстави пов'язувати лаконічність, номінативність, синтаксичну дискретність та структурну завершеність із моделлю маскулінного світобачення, орієнтованого на фіксацію, впорядкування та утримання смислової вертикалі.

Особливого значення набуває синтаксичний лаконізм у мілітарному та екзистенційному контекстах, де номінативність маркує межовий стан і вольове зусилля: «*вогнища зими. сторожа. дим*» [1, с. 131]. Аналіз цих конструкцій дає змогу стверджувати, що автор свідомо відмовляється від дієслівного присудка на користь іменникової статичності, аби підкреслити непохитність об'єктів (*сторожа», «вогнища*»), що тримають на собі простір війни. Це синтаксис прямої дії, де кожна назва предмета чи явища прирівнюється до акту його захисту.

Такий підхід співвідноситься з висновком А. Паніматченко про те, що поетичні експериментальні прийоми можуть бути засобом вираження складних і суперечливих ідей, пов'язаних із гендерною ідентичністю. Дослідниця наголошує: «особливістю є використання експериментальних прийомів, що дозволяло висловлювати складні, суперечливі думки та почуття стосовно гендерних ролей» [2]. У поезії В. Крупки функціонально подібну роль виконує синтаксична концентрація: номінативні ланцюжки та короткі предикативні конструкції не просто скорочують висловлення, а структурують досвід і надають окремим компонентам статусу смислових опор.

У філософських роздумах Крупка використовує називні речення для означення часових та просторових констант: «*геометрія не надпитої ще води*» [1, 31], «*проминальність, ...непроминальність*» [1, 44]. У таких випадках синтаксис виконує функцію «кристалізації» досвіду, де абстрактні категорії набувають статусу фізичних об'єктів. Використання іменників, що позначають процеси або властивості буття, створює ефект інтелектуальної напруги та завершеності думки.

Це характерно для маскулінного дискурсу, спрямованого на раціональне впорядкування всесвіту, де кожне слово-назва постає як непохитна одиниця світобудови, що не потребує додаткових дієслівних пояснень.

У цьому контексті продуктивним є спостереження А. Паніматченко про те, що поетична форма може бути безпосередньо пов'язана з репрезентацією гендерної позиції автора. Аналізуючи творчість Міни Лой, дослідниця показує, що формальні експерименти стають засобом вираження ідей автономії, сили, самовизначення та власного голосу. Якщо перенести це положення на матеріал В. Крупки, то синтаксичну лаконічність і структурну категоричність його поетичного мовлення можна трактувати як формальний корелят прагнення ліричного суб'єкта до самоствердження, упорядкування дійсності та утримання власної позиції перед лицем хаосу.

Крім того, номінативні конструкції у віршах В. Крупки часто постають засобом архітектонічного моделювання: «*скульптура дощу*» [1, с. 32], «*цямриння*» [1, с. 42]. Автор ніби «вкарбовує» слова в структуру вірша, перетворюючи плинні явища (дощ, світло) на тривкі об'єкти. Такий підхід свідчить про домінування раціонального, структурувального начала, де синтаксис слугує інструментом перетворення хаосу на космос – стабільну «вісь» буття.

Маскулінний гендерлект автора виявляється також у домінуванні дієслівних структур, що передають ідею руху та подолання: «*збіжу у перелоги*», «*стирав кардіограму*», «*переступай! тільки переступай…*» [1, 74]. Синтаксис Крупки часто парцельований, розірваний, що віддзеркалює драматизм моменту та рішучість ліричного героя. Використання коротких, енергійних речень («*ти просто є*», «*ти не Мойсей*») свідчить про раціональне осмислення реальності та відмову від зайвої орнаментальності. Це синтаксис «хліборoба-воїна», чиє завдання – тримати «вертикаль» духу.

В умовах війни синтаксис поезій автора зазнає значних трансформацій – він стає ще більш суворим і солідарним, з частим використанням паралельних конструкцій, що об'єднують «Я» та «Ти» у спільний опір: «*а ти мені струна, а ти мені пружина. і я тобі пружина, і я тобі струна*» [1, 75]. Це синтаксис «братства», де структура речення тримає стрій.

Отже, аналіз поетичної збірки Віктора Крупки «Вісь» дає підстави визначити низку характерних рис маскулінного гендерлекту, найбільш виразно репрезентованих на синтаксичному рівні. Домінування лаконічних номінативних конструкцій, номінативних ланцюжків, коротких предикативних структур, парцеляції та

синтаксичної дискретності формує модель поетичного мовлення, зорієнтовану на фіксацію, концентрацію та впорядкування художньої дійсності. Такі засоби сприяють утвердженню образу ліричного суб'єкта як самодостатнього, вольового та здатного протистояти хаосу, що особливо виразно виявляється у філософських, екзистенційних і мілітарних контекстах. Водночас синтаксична організація не лише відображає, а й конструює гендерно марковану модель світосприйняття, оскільки форма поетичного висловлення безпосередньо бере участь у творенні його смислів. Отже, маскулінний гендерлект В. Крупки в збірці «Вісь» постає як синтаксично сконструйована система структурної чіткості, внутрішньої сили, автономності та утримання смислової вертикалі, що перетворює синтаксис на важливий інструмент концептуалізації особистості, світу й досвіду війни.

Література

1. Крупка В. П. Вісь : поезії. Київ : Вид-во Ліра-К. 2024. 140 с.
2. Паніматченко А. Гендерні ролі в поезії Міни Лой. *Mundus Philologiae.* 2024. Вип. 2. С. 23–28.
3. Хрущ Л. М. Гендерні особливості поезії Сильвії Плат та Елізабет Бішоп. *Наукові записки. Серія «Філологічна».* 2012. Вип. 27. С. 308–309.